

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
Videm, Via Vitt. Veneto, 32
Tel. 33-46 — Poštni predal (Cassella postale) Videm 186. —
Poštni čekovni račun (Conto corr. post.): Videm, št. 24/7418.

MATAJUR

GLASILO BENEŠKIH SLOVENCEV

NAROČNINA:
Za Italijo: polletna 300 lir —
letna 500 lir — Za inozemstvo:
polletna 600 lir — letna 1000 lir
— Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 25 lir

Leto XI. — Štev. 7 (194)

UDINE, 16. - 30. APRILA 1959

Izhaja vsakih 15 dni

Profesionalne šole za naše čede

Dopada se nam, da so začeli pisati žurnali o tem, da morajo dobiti profesionalne kvalifikacije ne samo naši puobi, ma tudi naše čede.

Imamo dve profesionalni šoli: eno v Spletu, drugo v Reziji: Nista bogve kaj vredni, ker učita preveč teorije in premalo prakse. Ko končajo poubi profesionalno šolo nimajo prave praktične kvalifikacije in zato tudi ne dobe tako kmalu dobrih služb. Ko pa že delajo eno ali dve leti, se pa jim dobro pozna, da so obiskovali profesionalno šolo, ker pridejo prej naprej na boljše mesto.

Učiteljska diploma ne daje več služb

Naše čede pa nimajo nobene profesionalne šole. Polno naših čed je šlo študirat na Istituto magistrale v Spletu za učiteljice. Enkrat pred vojsko je to pomenilo službo, če je imela mlada čeda diploma za učiteljico. Sedaj je vse polno čed po naših vaseh, ki čakajo že leta in leta zastoj, da bi dobile vsaj provizorično nekaj ur pouka na kakšni šoli. Te mlade učiteljice brez učiteljskih mest iščejo kakršnokoli službo. Šle bi v mesto za guvernante, k otrokom, za kameriere, za sekretarice, prijele bi za vsako delo, samo da ga bi našle. Če bi imele namesto Istituta magistrale kakšno profesionalno šolo, bi dosti prej in laže dobile službo.

Ker ni mogoče dobiti učiteljskih mest, gre vsako leto manj naših čed študirat na učiteljske v Spletu. Toda kam naj se dene, ko konča tistih pet let naše strašno slabe elementarne šole. Tisoči naših čed morajo nekaj začeti, ker noče skoro nobena ostati doma na kmetih.

Dikla - suženjska služba

Ena služba je gvišna, ta ne uteče, za to službo ni potrebna posebno velika kvalifikacija: iti za diklo, za domestiko. Skoro sto let hodijo ne samo naše čede, ampak tudi naše žene za dikle. To je bila žalostna istorija našega ljudstva zadnjih sto let. Polovica našega naroda v Furlanski Sloveniji je morala iti v takšno službo, ki je bila suženjska, ki je bila dostikrat sramotna. Veliko, strašno veliko so pretrpele naše žene po italijanskih mestih. Veliko je bilo uničenega zdravja - telesnega in moralnega - po teh službah. Ni bolj grenkega kruha kot biti dikla.

Sedaj se ne dogajajo več take krivice in ni več takega izkoriščanja po famuljah za naše dikle. Toda še nimar je zelo težko biti dikla. Ni prav in ni zdravo, da polovica našega ljudstva mora opravljati še zmeraj slabo suženjsko delo dikl.

Slabe perspektive za industrijo

»V gosposkem klubu »Lions Club« v Vidmu so imeli predavanje predsednika industrijcev v videmski pokrajini inž. Rinalda Bertoli o tem ali obstoji kakšna možnost, da bi se napravila nova industrija, nove fabrike, novi fabrični kamini v videmski pokrajini.

Inž. Bertoli je moral pri tem konstatirati to, kar že mi vsi vemo, da imajo namreč še precej neizkoriščene energije in še posebno dosti delovne sile (manodopera). Nimamo pa surovin (materie prime). Če bi imeli olajšave glede plačanja davkov in velike kredite, kot jih imajo druge province v Italiji, ki niso tako pasivne kot Furlanija, bi se dalo tudi pri nas postaviti nova industrija, ki bi dala dela vsem.

Toda če preštudiramo celotno italijansko ekonomsko situacijo, je rekel odkritosrečno inž. Bertoli, nimamo dosti upornja, da bi se dala napraviti nova industrija pri nas, pa čeglih je naše ljudstvo zelo pridno.

Marca meseca je imela ustanova za hribovsko ekonomijo (Ente di Economia Montana) skupaj z župani, občinski tajniki in raznimi politiki diskusijo o tem, kaj so napravili. Napravljenega do sedaj ni bilo dosti, če pomislimo, da so vsega skupaj porabili 72 milijonov lir ter da nameravajo leta 1959 izvršiti nadaljnjih melioracijskih del za 105 milijonov lir. Pripravljeni so načrti za bonificira-

Na vsak način se morajo naše čede, naša dekleta nekaj navaditi, morajo napraviti neko šolo, morajo iti skozi profesionalno šolo, da ne bodo prisiljene iti samo za navadne dikle, za navadne kameriere, za navadne donne di servizio. Preveč slabih stvari smo morali mi furlanski Slovenci doživeti zaradi naših nesrečnih dikl.

Sedaj imamo sicer že postavlo o diklah, ki pa je le bolj na papirju, sedaj hodijo naše žene ne samo v italijanska mesta, ampak tudi v Švicero v boljše službe po švicarskih hotelih, po švicarskih famuljah, po švicarskih penzionih, po švicarskih fabrikah. Toda tisoči naših žen pa še zmeraj nimajo drugih služb kot najnižjih, to je navadnih donne di servizio.

To mora enkrat nehati: Pri nas bi morali imeti vsaj kakšne tri profesionalne šole industrijskega, komercialnega ali pa kakšnega drugega tipa za naše žene. Ali naši župani ali naši občinski možje ali vsi tisti katerim dajemo vote ob volitvah, ne vidijo in ne čutijo, da ne moremo več trpeti, da bi bile naše žene še nadalje izkoriščane, da naše žene nočejo biti več dikle, da hočejo delati kot drugi ljudje osem ur na dan in potem imeti svoj prosti čas kot vsak drug italijanski državljan.

„Avanti!“ o krivični obtožbi proti partizanom Nadiške doline

V Florenci si sledijo obrambni govori na razpravi proti tako imenovani »beneški četki. Prihodnjega 18. in 19. maja bo študent govorila zadnja dva branilca (razprava je bila preložena zaradi bolezni enega od branilcev) nato bo sledila razsodba, razen če ne bi z novo pametno odločitvijo pridobili na času, da bi spoznali dokončen obseg amnestije, ki zadeva dejanja in dogodke izza osvobodilne borbe, kar bi dopuščalo, da se proti obtožencem ukine sodni postopek na temelju tega ukrepa.

Ce dobro premislimo, bi to ne bil le dolžnostni akt v korist odpora, ampak edini pristoječi akt, s čimer bi, brez demagogije in brez hrupa, storili nekaj za nacionalno korist na vzhodnih mejah domovine.

Oglejmo si na kratko dejstva. Po 8. septembru so nemški okupatorji — posnemajoč v tem stari habsburški sistem — uveljavili za vsa ozemlja Furlanije, Julijske krajine in Slovenije do Ljubljane poseben postopek s tem, da so jih dejansko priključili tretjemu Reichu. Omejili so do Trevisa jurisdikcijo Republike Salo, postavili visokega komisarja dr. Reinerja za suverena upravitelja civilnega, političnega in sodnega življenja na tem ozemlju, si z rednimi razpisi zagotovili prisilne nabore ljudi za nemško vojsko in imenovali prefekte. Heterogenemu ozemlju, kjer prebivajo Furlani, Tržačani, Slovenci in Hrvati so celo dali novo ime. Bil je to nov »Land«: »Adriatisches Küstenland«.

Ta operacija, ki je bila neposredna vojaška posledica razpadle italijanske vojske in invazije nemške vojske, je imela očiten političen namen: hotela je zagotoviti tržaško pristanišče Srednji Evropi pod nemško oblastjo, mestu samemu pa dati obsežno zaledje z okrog dvema milijonoma prebivalcev. To je postavilo maloštevilnim dezorientiranim italijanskim silam odporu, že od oktobra-novembra 1943 vrsto zelo delikatnih političnih in vojaških problemov, med njimi tudi vprašanje zavezništev.

Fašisti so si svojo vlogo izdajalcev izbrali s skrajno lahkoto; skupno s slovenskimi jašisti (belogardisti, plavogardisti, domobranci) so se postavili na stran nacističnega gospodarja, in to z intuitivno razredno izbiro, ki jih je vedno (tudi za ceno izdajstva) vodila k temu, da so se upirali ljudskim silam, ki so se borile za svobodo in za svoje pravice.

Ne da bi se brigali za jašiste, so Nemci razpohovali staro žarišče etničnih razprtij in hujskali Italijane proti Slovincem in obratno (spomenik italijanskim padlim v vojni 1914-1918 v Gorici so s tritolom uničili leta 1944 slovenski belogardisti), da bi čim trdneje obvladali Jadransko Primorje.

V taki babilonski zmešnjavi se je za italijanske partizane postavljalo še drugo vprašanje: nedvomno je bilo, da so v kraljevino vključili celotna nedvomno slovenska ozemlja; nedvomno je tudi bilo, da je nora fašistična megalomanija po tej plati zatirala narodne težnje italijanskih državljanov slovenske narodnosti, po drugi plati pa poslabšala položaj z napadom na Jugoslavijo in s priključitvijo celotne ljubljanske pokrajine.

Ker je Italija po 8. septembru napovedala Hitlerju vojno, da bi reagirala na invazijo, in ker je — da bi si pridobila naslov sobjevništva — sprejela za svojo stvarstvo zavezniških sil (in med temi je bila tudi Jugoslavija), je očito, da je stvarstvo borbe naše domovine vsebovala tudi velika načela svobode, načela, ki so navdihovala zavezniško stvar. Zaradi tega so načela samoodločbe na-

L'„Avanti!“ in merito all'assurda accusa contro i partigiani della Val Natisone

A Firenze sono in corso di svolgimento le arringhe difensive nel processo contro la cosiddetta »Beneska Četka«. Il 18 e 19 maggio parleranno gli ultimi due difensori (le udienze sono state rinviata a quella data per l'indisposizione di un avvocato) e poi si avrà la sentenza, a meno che un ulteriore intelligente rinvio permetta di conoscere la definitiva ampiezza del provvedimento di amnistia riguardante i fatti avvenuti durante la lotta di Liberazione e consenta un'applicazione immediata delle non procedibilità insite nel provvedimento.

A pensarci bene, sarebbe non solo un atto riparatorio nei confronti della Resistenza ma l'unico schietto politico che consenta anche di fare veramente, senza demagogia, senza scalpore, lo interesse nazionale ai confini orientali della Patria.

E' opportuno riassumere i fatti. Dopo l'8 settembre gli invasori tedeschi, ricalcano il vecchio sistema assurdo, riserbarono a tutti i territori del Friuli, della Venezia Giulia e della Slovenia fino a Lubiana un trattamento speciale consistente nell'annessione di fatto al III Reich. Limitarono la giurisdizione della repubblica di Salò fino a Treviso, imposero un supremo Commissario, il dr. Reiner, a regolatore sovrano della vita civile, politica, giudiziaria

del territorio, si assicurarono con bandi regolari leve forzate di uomini per l'immissione diretta nell'esercito tedesco, nominarono prefetti. Fu addirittura dato all'eterogeneo territorio abitato da friulani, triestini, sloveni e croati un nome nuovo. Era un nuovo »Land«: l'»Adriatische Küstenland«.

Questa operazione, che oltre ad essere la diretta conseguenza militare dello sfacelo dell'esercito italiano e dell'invasione dell'esercito tedesco si articolava con un trasparente disegno politico, tendente ad assicurare l'ambito porto di Trieste all'Europa centrale dominata dai nazisti fornendo alla città un vasto retroterra con circa due milioni di abitanti, creò con tutta evidenza una serie di delicatissimi problemi politici, militari, di alleanze alle sparute e disorientate forze italiane della Resistenza fin dall'ottobre-novembre 1943.

I fascisti, il loro ruolo di traditori, lo accanto ai padroni nazisti con una inrandosi, unitamente ai fascisti sloveni (belogardisti, plavogardisti, domobranci), accanto a ipadroni nazisti con una intuitiva scelta di classe che li portava regolarmente (anche a prezzo del tradimento) a contrapporsi alle forze popola-

ri che lottavano per la libertà e per i propri diritti.

I tedeschi soffiavano incuranti delle divisioni etniche aizzando italiani contro sloveni e viceversa (il monumento ai caduti italiani nella guerra 1914-18 a Gorizia fu distrutto con tritolo nel 1944 dai belogardisti sloveni) onde artigliare saldamente il litorale adriatico.

In mezzo a tale babelica confusione si inseriva per i resistenti italiani un altro problema: era indubbio che nei territori del regno fossero inseriti interi territori indubbiamente sloveni: era indubbio pure che la forsennata megalomania fascista da un lato aveva oppresso le aspirazioni nazionali dei cittadini italiani di nazionalità slovena e dall'altro aveva aggravato la situazione con l'aggressione alla Jugoslavia e con l'annessione della intera provincia di Lubiana.

Avendo l'Italia dopo l'8 settembre dichiarato guerra a Hitler per reagire all'invasione ed avendo, per ottenere la qualifica di cobelligerante, fatto proprio (e giustamente) la »causa« delle potenze alleate (e fra esse vi era la Jugoslavia) è evidente che »causa« della lotta della nostra Patria erano anche i grandi principi di libertà ai quali la causa alleata dichiarava di ispirarsi.

Perciò i principi di autodeterminazione dei popoli sulla base del principio etnico erano divenute patrimonio della lotta comune condotta dall'Italia con le altre Nazioni.

Al fine di reagire con estrema decisione al tentativo tedesco di sottrarre interi lembi della regione (schietamente italiani come il Friuli, Trieste, ecc.) e contemporaneamente di mantenere fede al grande principio di liberalità che caratterizzava la lotta della risorta Italia contro il nazismo ed il fascismo, vi era un solo mezzo e questo fu usato.

Qual era questo mezzo? Superare con coscienza politica nazionali le divisioni che il fascismo prima e il nazismo poi avevano creato fra italiani e sloveni, e unire gli sforzi dei due popoli sul terreno militare contro l'unico vero nemico degli uni e degli altri: il tedesco annessionista.

Ecco come fu che le formazioni italiane e le formazioni jugoslave combatterono fianco a fianco, come avvenne che cittadini italiani combattessero nello esercito jugoslavo e viceversa. Il problema dei confini sarebbe stato risolto a guerra conclusa, come fu tra l'altro sancito dagli accordi del 1944, fra la Resistenza italiana e la Resistenza slovena. Da questa situazione la reazione italiana — partendo dalle contestazioni sorte e poi composte dopo la guerra al confine orientale — ha cercato di legittimare la cosiddetta intransigenza fascista nella lotta contro la Resistenza nella Venezia Giulia trascurando naturalmente l'appoggio dato alle mire annessionistiche tedesche.

Con ciò il terreno per un ennesimo processo era concimato e la pianticella grama di 56 capi di imputazione contro 50 partigiani militanti in un reparto del nono Corpus sloveno chiamato fantasicamente »Beneska Četka« ha avuto vita misera per 15 anni di istruttoria.

Dato che i partigiani, pur quasi tutti di nazionalità slovena, erano stati o erano rimasti cittadini italiani, ecco l'incredibile interpretazione di »tradimento«.

Al processo lo stesso Pubblico Ministero ha dovuto fare giustizia sommaria per 55 delle 56 imputazioni: solo per 15 imputati ha chiesto la condanna per l'unico reato rimasto in piedi: »tradimento«.

E' proprio contro questa assurda, ingiusta sentenza che i difensori strenuamente si battono confortati dall'appoggio di tutta la Resistenza italiana; è proprio contro questa storta storia che la Resistenza attende con ansia una parola definitiva che stronchi per sempre un'impostazione che contraddice i grandi ideali della Resistenza europea e gli interessi nazionali che vogliono affratellati oggi come durante la lotta contro il tedesco i due popoli confinanti.

rodov na temelju etničnega načela postala last skupne borbe, ki jo je Italija vodila z drugimi narodi.

Z namenom, da bi s skrajno odločnostjo reagirali na nemški poskus, da se odtrgajo deli dežele (pristno italijanski, kot Furlanija, Trst itd.), hkrati pa, da bi ostali zvesti velikemu načelu svobode, ki je označevalo borbo nove Italije proti nacizmu in fašizmu, se ostajalo eno samo sredstvo. In to sredstvo so uporabili.

Katero je bilo to sredstvo? Premagati s politično zavestjo razprtije, ki jih je najprej fašizem in pozneje nacizem ustvaril med Italijani in Slovenci in združiti napore obeh narodov na vojaškem področju proti edinemu resničnemu sovražniku obeh: nemškemu okupatorju.

Tako se je zgodilo, da so se italijanske in jugoslovanske formacije borile z ramo ob ramo; tako se je zgodilo, da so se italijanski državljani borili v jugoslovanski vojski in obratno. Vprašanje meja bi reševali po končani vojni, kakor je bilo med drugim sklenjeno v sporazumu iz leta 1944 med italijanskim in slovenskim osvobodilnim gibanjem. Iz tega položaja je italijanska reakcija — izhajajoč iz sporov, ki so nastali in ki so se poravnali po vojni na vzhodnih mejah — skušala opravičiti tako imenovano jašistično nepopustljivost v borbi proti odporu v Julijski krajini, pozabljajoč seveda na podporo, ki so jo dali nemškim aneksijskim težnjam.

Tako je bil pripravljen teren tudi za ta proces in teh borih 56 obtožb proti 50 partizanom, ki so se borili v enoti slovenskega IX. Korpusa, ki so mu nadeli fantastično ime »Beneska Četka«, je dala material za preiskavo, ki je trajala 15 let.

Spričo okoliščin, da so ti partizani, kljub temu, da so skoro vsi slovenske narodnosti, bili ali ostali italijanski državljani, je skočilo na dan neverjetno tolačenje niza dejstev.

Ze na procesu je sam javni tožilec moral pomesti s 55 od 56 obtožb; samo za 15 obtožencev je zahteval obsodbo na osnovi edinega kaznivega dejanja, ki je ostalo na nogah: »izdajstva«.

In vprav proti tej absurdni in krivični obtožbi se branilci vtrajno bore, ob podpori celotnega italijanskega gibanja odpora; vprav proti temu zgodovinskemu pačenju italijanski odpor pričakuje z skrbtjenostjo dozvočno besedo, ki naj za vedno prepreči tako gledanje, ki nasprotuje velikim idealom evropskega osvobodilnega gibanja in nacionalnim koristim, ki zahtevajo, da oba sosedna naroda živita v bratskem sožitju danes, kakor sta se bratsko borila proti nemškemu okupatorju.

GORJANI

Te dibant, ke no se hualita današnji governanti, ke so nardili tuó ali to drue, tu tej ali tu tej druí cetadi, tu tjem ali tu tjem druem kraju. Za naše vasi tuó to ne vero nič veja, zak' mi bozji judje iz Brjeha anu iz Filipana ve muoremo živiti tu takih kondicionah, ke njesmo živjeli pred 50. ljeti.

Par nas to se nje nič nardilo anu usaki dan ve se čujemo buj zapuščeni. Za naše vasi u se majedan ne naorda an drugea ne poznamo koj dištret kar u nam pošje kartulino za iti za soudada anu ušjerja kar u nam parnesé kartelo za tase plačati. Súte za tase plačati ve muoremo pa jeti u eštero uódinjuvat. Kuó za dan »afjéta« za patrio ve moremo mjeti če smo takolé tratani, kako ve moremo rejči ljepo od demokracije kristjane, ke na nas governa, če u naše vasi na nje rišolvela nančej dan problema. An če to bo šlo takolé indavant, ne vjemó kam čemo priti.

To je rat, ke u človek poj tu Brjeh za vidati kako nu te bozji judje muorejo štantati, kle u če videati hiše zapuščene an razderte an to mu če se zdjeti, ke u se obrenčé Tazaorón.

TAJPANA

„Il lupo cambia il pelo ma non il vizio“

(Volk menja dlako, a ne navade)

Našje judje zadnje čase no se zló lamentajo. Pousod, kjer srenčes človeka u se če ta lamentati čez komun. Nekatjeri so maso tasaní, drugi no ne lovijo penšjon al' »ussidio« za tikere no majó dirit, trenčí no se lamentajo spek, zak' njeso tjeli narditi kart za lošti tu špítau kakega bounega od fameje an itako indavant. Skuažej usak u ma kej za se lamentati. Anu use tele lamentele no parhajo iz ust potiho, kot nekako hodarnjanje, zak' u se usak' boji, ke u ga čuj kak od komun.

Ve moremo rejči, ke so zadnji časi skuažej 'dnaki tej pod fašizmom, zak' majedan u njema koraže publikamente povjedati, tuó ke to nje jušto. Zarjes, itako deléč smo paršii. Jasno to je, de judje no kudajo, ke te reštalo usé itako tej za časa fašizma. Komun no majó tu rokah več ali mankuj simpri teze. Sindik to je bivši fašistični prefekturni komisar anu može od komun a dobra part nekdanji fašisti. Komunski pohlarvri, ke no raprežentajo vas Tipana tu komun, so usi bivši fašisti. To se kapi, ke so usi konservali te metode, ki jih je doperóu fašizmo. Ja, ja, rjes to je, ke »volk menja dlako, a ne navade« (il lupo cambia il pelo ma non il vizio).

Ali bojo naši judje še indavant mjeli fidučjo tu te može, ke so jih provali pod fašizmom, ano jih provuajo anjelé? Sperrajmo, de ne, ke so odperli oči an de bojo druhač hleđali kar to bo čas za zbrati nove može. Če pa no te bojo odperli oči, te dibant lamentati se an hodarnjati. Može to ma giudikati po tjem kar so an kar no znajo, saj smo liberi zbrati teha, ke to se nam zdi, ke to je najbuojši. Tuó le no bi se muorli lošti súsje tu glavo.

BRDO

SE NOVE KRAŠKE JAME

Tej ke to vje, so na Zavrhu kraške jame, tikere so pred ljetom zlo esplorovali anu so o njih dosti pisali žornalji. Speleologi so kudali, ke no so skuprli súsje jame, kar jih je u podzemju Bernadije. Prejšnji tjeđan pa so paršii par kombinacij do novih skopert.

Zeį smo povjedali, ke na Zavrhu no leđajo petroljo an de je zatuó AGIP minerarje parpejala tje makine, ke no vrtajo u goro. Zavoj vartanja an ker je gora u notranjosti prazna, ne paršla na dan na severnem koncu Vizonta voda. To vodo

V Dreki je bolnih nad sto krav

Škoda, ki so jo do sedaj utrpeli kmetje znaša že nad pet milijonov lir. Namesto pomoči so jim poslali karabinerje

Komaj je krava tri mesece breja in celo takrat, ko kmet ne ve za gotovo, ali ja breja ali ne, gre v trgovino in prosí trgovca:

»Prosim te, daj mi trideset kilov moke in par kilov slanice (špeha), saj veš, otroci ne poznajo izgovorov, da se ne more kupiti. Oni hočejo in morajo jesti. Ko bom prodal tele, ti bom vse lepo plačal!«

Kar smo zgoraj povedali, je žalostno, a resnično. Kmet gre v trgovino po moko na račun tistega teleta, ki se mora šele storiti.

Kaj pa naj napravi zdaj ubogi kmet iz Dreke? Zdej ne more iti po moko h trgovcu na račun tistega teleta, ki bi se moralo šele storiti, saj je večina krav dreških živinorejcev jalovih in kar je še slabše, večina bolnih. Bolezen, ki je zadela krave po dreških vaseh, je grozna. Grozi s smrtnim udarcem gospodarstvu (ekonomiji) teh vasi. Sedaj imajo dreški kmetje že nad sto bolnih krav. Ta bolezen se je pojavila na materničnih nožnicah. Italijani ji pravijo »vaginite«.

Kako je prišlo do te bolezni?

Zadnje dni meseca julija leta 1958. je kupil g. Namor Ferdinand iz Trinkov novega bika (junca). 30. julija lanskega leta je bil spuščén na prvo kravo. Ta je zbolela. Za to kravo so zbolele vse tiste, ki so bile pripeljane k temu biku.

Zainteresirani kmetje so prijavili za časom to stvar na občino. Nato je prišel konsorcijski živinozdravnik iz St. Petra, a je šel samo v tiste hleve, kamor so ga klicali. Ni šel v vse tiste hleve, kakor je bila njegova dolžnost, kjer so bili okuženi s to boleznijo. Bolezen se je vedno bolj širila. Kmetje so prosili in zahtevali pomoč. Želeli so, da bi prišel k njim provincialni živinozdravnik, a ni prišel. Že nad šest mesecev neusmiljeno razsaja kravja bolezen po dreških hlevih in dreški kmetje so zapuščeni v tej nesreči sami sebi. Vendar bi morale vedeti oblasti, da je živinoreja v Dreki najboljši vir dohodkov, najboljše ekonomija.

Duševno stanje dreških kmetov je obupno. V dno njihovih duš se je ukoreninal strah. Strah pred mizerjo, ki jih čaka, če jim ne bo nobeden priskočil na pomoč. Že do sedaj so utrpeli nad pet milijonov lir škode in še hujše posledice (conseguenze) se bodo pokazale kasneje.

Kaj čakajo odgovorne oblasti, da bi priskočile na pomoč tem ubogim in obupanim ljudem?

Ali je prav to, da zahtevajo od njih samo dolžnosti in ko Drečani vprašajo pravice, so za nje vsi gluhi in slepi?

V torek 17. marca se je zbralo kakih dvajset kmetov iz dveh Drek, od Trinkov, iz Prapotnice, Kraja in Brega na sedežu občine, na Krašu. Na občino so šli prosit pomoči. Prosili so pomoči od tistih oblasti, ki so jih pred leti sami postavili zato, da bi branili njihove interese. Žalostno in sramotno je, da so jih te oblasti slabo sprejele. Namesto, da bi se postavili ti oblastniki na stran kmetov, da bi bili solidarni z njihovo nesrečo, da bi poslušali obrazložitev o obupnem stanju, ki je nastalo po dreških vaseh, zaradi te kravje bolezni, so poklicali karabinerje iz Klodiča, da bi dali razumeti kmetom, da ne smejo zahtevati združeni svojih pravic. Poklicali so karabinerje, kakor da bi bili vskali kmetje proti postavljenim oblastem.

Vprašamo se, ali je v Dreki še vedno mogoče administrirati ljudstvo na srednjeveški (medioevalni) način?

Ko je klicala Italija te ljudi na grško, rusko in druge fronte, ni bilo treba klicati karabinerjev, Drečani so šli sami. Vedno so prelivali kri za svojo domovino, zakaj, torej, jih pustijo danes same v nesreči? To ni pošteno, ubogim kmetom je treba pomagati!

Rekli smo, da so utrpeli dreški živinorejci že do sedaj nad pet milijonov lir škode. Ogromno denarja so potrošili za zdravljenje krav, a to zdravljenje, kakor pravijo, ni dalo nobenega pozitivnega rezultata. So krave, ki so bile že tudi petkrat peljane k biku, a vendar niso ostale breje. Kmetje pa so morali plačati vseeno dobavnico (bolletto). Nesreča se bo pokazala v pravi luči čez nekaj mesecev, v času, ko bi morali plačati največ telet, a teh ne bo.

Oblasti, če jim res stoji pri srcu dreško ljudstvo, bi morale sedaj kupiti vse

Slowenen in der Provinz Udine

»Die Italiener sollten übrigens wohl solange in der Behandlung slowenischer Minderheiten in Südkärnten nicht mitreden, solange sie den rund 50.000 Slowenen in der Provinz Udine überhaupt keinen Unterricht in ihrer Muttersprache gestatten.« (Dolo miten, Bozen, n. 66, 21. III. 1959).

Sloveni della provincia di Udine

»Gli italiani non dovrebbero del resto prendere parte alla discussione sul trattamento della minoranza slovena nella Carinzia meridionale, fino a quando essi non permetteranno ai circa 50.000 sloveni della provincia di Udine alcuna istruzione nella loro lingua materna.« (Dolomiten, Bolzano, n. 66, 21. III. 1959).

Slovenci v Videmski pokrajini

»Italijani ne bi smeli pravzaprav sodelovati v diskusiji glede postopanja s slovensko manjšino na Južnem Koroškem toliko časa, dokler ne dovoljujejo prav nobenega pouka v njih materinem jeziku.« (Dolomiten, Bozen, št. 66, 21. III. 1959).

bolne krave dreških vasi, dizinficirati vse okužene hleve in dati kmetom novo, zdravo živino. Če bodo oblasti storile to, jim bo pošteno, delovno in mirno dreško ljudstvo ostalo še nadalje zvesto in pokorno.

Izidor Predan

ČEDAD

NESREČA NE POČIVA

Graziano Venturini iz Ažle si je pretoku čeló, kar je djelu u javi u Tarpeču. Kar je hodu po kamenju je stopu nerodno, da je padu an takuó je paršio do nesreče.

Natale Boscutti an Evgen Černoja, oba iz Vrha (Spinjon) sta se precej močno ponesrečila z motorjem blizu Petjaha. Njekšan je prečku cjesto z biciklom an zavoj hitre frenate sta oba zletjela z motocikla na tla an se močno udarila. Zdraviti bosta muorala nih tri tjeđne.

Anton Česnik iz Sv. Lenarta je par nakladanju sena na kamion padu an se takuó udaru u glavo, de se mu muorali u čedadskem špítalu odrzejati skoraj cjele uho. Ozdravu bo u admim mjescu.

Lino Cuodar iz Krasa pri Dreki si je ranu oko an bo ozdravu u admim tjeđnu.

Viktor Rakar iz Špetra je padu an si zlomu desno nogo.

Usjem ponesrečencem želimo, de bi preca ozdravili.

anjelé pumpajo von, 20 litre na sekundo, an no jo doprajo za vartati. Par dni buj pozno, kar so vartali še buj globokó, ne paršla ven voda še buj baso pruoit Vizontu an na se steka u Krmahto. Iz tega to se kalkula, ke na je usa Bernadija prazna.

BERADIJA: Spomenik s svetilnikom

PRAPOTNO

Težke razmere Idrijske doline

Zdi se nam, de je Idrijska dolina ena najbuj zapuščenih dolin naše province. De smo paršii do tajšnega mišljenja je zadost, de pogledamo u kajšnem stanju je cješta, ki peje iz Ibane u Klinac. Po tisti cjesti se skužž ne more voziti, posebno slaba je zadnjih 4 kilometre, ki vodi od razpotja Kordomac pruoit bloku, kjer je kunfin.

Naš komun ima usega skupaj za uzdarževat okuol 50 kilometru cjest, entrate komun a so pa takuó majhne, de s teža-vo morejo plačat komunске impiegate. Komun a je zatuó težkuó skarbjet za dobro uzdarževanje takuó velike cjestne mrježe. Tud tas ne more povečat, ker so judje itak že ubogi, ki ne morejo plačat še tistih, ki so jim jih naložii.

Stato bi muoru priti na usako vižo na pomučó komun. Cješta, ki gre po dolini an je douga okuol 20 kilometru, bi muorla priti pod provincialno aministracijón, kot so tuó nardili u dostimi cjestami u drugih krajih an ki so manj impo-rtante kot je naša. Ta peje u Jugoslavijo an odkar je odpart mali trafik od kunfina je nimar dosti prometa po njej an je zatuó postala tud važna.

Naj bo stato, kot provinca, zapravjajo dosti denarja za manj potrebna djela an zatuó mislimo, de jim ne bi bluó težkuó preuzeti strošku za uzdarževanje te cješte. Sevjeda bi se muorli tud naši komunski može malo več interesirat za ta problem. Muorli bi razložiti centralnim oblastem u kakuó ubogem stanju muorajo živjet naši judje, posebno judje u tistih vasicah, ki ležijo visoko u brjegeh.

Končno je komun usafu apaltatorja, de je uzet u apalt gradnjo nove šuole u Oborčah. Stroški za tisto djelo bojo znašali 5 milijonu lir, ki jih bo posodila komun u »Cassa Depositi e Prestiti«. Z djeli bojo začel u kratkem.

REZIJA

Skoraj taužent glav živine manj kot pred 10. leti

Ze večkrat smo povedali, de tudi v Reziji, kot u drugih krajih furlanske Slavije, živinoreja vidno pada. Ceravno imajo povsod dosti gorskega sena, prodajajo živino, ker se ljudje nočejo več ukvarjati z živinorejo. Tako vidimo, da je danes v Reziji skoraj taužent glav živine manj kot pred desetimi leti, kar pomeni toliko mizerje več.

Štetje živine, ki so ga napravili letos, je pokazalo takole stanje: krav 446, telet 162, koz 526, ovac 209, mul 2, bikov 5. Pred desetimi leti so zaklali 317 prašičev, dočim so jih letos v vsem komun zaklali smo 16. Če pomislimo, da so redil 1949 leta 119 krav in 62 telet več kot letos si moramo sami misliti, da je Rezija izgubila velikanski patrimonij.

Naj povemo še to, da se ljudje iz Rezije ne izseljujejo v tako veliki meri kot drugje. Odhajajo sicer na sezonsko delo v inozemstvo, a za stalno se jih ni izselilo mnogo. Na zimo pridejo skoraj vsi ti ljudje domov in se morajo preživljati preko zime izključno s pičlimi letnimi prihranki. Hlevi so skoraj prazni in ljudje se nečejo zavedati, da bi jim prav živinoreja lahko prinašala možnost boljšega življenja.

NOVA INA HISA V RAVENCI

Pretekli teden so pričeli graditi v Ravenci in sicer v kraju Lipovac veliko INA hišo. Ta zgradba bo imela 30 prostorov, v katerih bo dobilo zatočišče 6 družin. Vsako stanovanje bo imeo štiri sobe, kuhinjo, kopalnico, verando in še košček

vrta. V Reziji je dosti ljudi, ki imajo slabo stanovanje in zato bo sigurno dosti konkorentov. Seveda najemlnina za stanovanje ni majhna. Plačat jo bo mogel samo tisti, ki ima stalni mesečni zaslužek.

SV. LENART SLOVENOV

NOVA ŠUOLA U KRAVARJU

Pretekli tjeđan je komun dau u apalt gradnjo šuole u Kravarju, ki bo koštala 8 milijonu lir. U novih lokalih bo tud otroški vrtec. Gradnja nove šuole je za rjes potrebna, ker se sada otroc uče u zlo nezdravih prostorih.

12 let obstoja karnijske skupnosti

Dvanajst let je šlo mimo, odkar že obstoji Comunita' Carnica. Leta 1947 je bila ustanovljena in se je v njo včlanilo 34 občin s približno 65.000 prebivalci, ki žive na površini od 3.000 kvadratnih kilometrov. Karnijska skupnost ima okoli 100 kilometrov meje z Avstrijo in ravno toliko z Jugoslavijo.

Ministrstvo za kmetijstvo v Rimu je priznalo leta 1955 karnijsko skupnost kot konzorcij, ki bo skrbel za izvajanje zakona o hribovskih krajih, da se napravijo melioracije in bonifikacije.

V Karniji imajo sicer nekaj profesionalnih šol, toda te niso dosti vredne. Treba bi bilo postaviti takšne profesionalne šole, v katerih bi se puobi in čeče res navadili praktične stvari, da bi postavili že kvalificirane delavce na delo v življenje in ne kakor do sedaj ne praktične diplomirance.

Naša Furlanska Slovenija je dosti manjša od Karnije, saj meri komaj 516 kvadratnih kilometrov, ljudi pa živi na tem ozemlju okoli 48.000, torej nekaj manj kot 50.000. V Karniji je precej neplodnih hribov in vse polno slabih gozdov.

Karnieli imajo večji smisel za organizacijo kot mi: spravili so skupaj demokristjansko poarfarno Comunita Carnica, nato pa še socialistične in komunistične akcije in organizacije za Karnijo. Mi pa nimamo nobene skupne organizacije, ki bi delala za naše kraje, neko vrste »Comunità Slavia Friulana«. Tisti sestanki u Vidmu in Čedadu naših županov in sekretarjev, ne pomenijo nič, ker na njih odločajo samo: ali advokat Candolini, ali senator Pelizzo ali general Olivieri ali gospa Brolo-Selan, ne pa naši ljudje. Zato je vse tisto govorjenje na takšnih sestankih samo mlatenje prazne slame in ne pridemo nikamor naprej iz naše mizerje stabilne.

Gorki in knjige

Ko se je Gorki kot deček prebijal skozi življenje in si služil vsakdanji kruh s trdim delom, zdaj pri tem, zdaj pri onem gospodarju, je vzljubil knjige in če je le utegnil, jih je navdušeno prebral. Priobčujemo odlomek iz avtorjevega pripovedovanja o njegovi ljubezni do knjig (»Pri ljudeh«).

Zalostno in smešno se je spominjati, koliko globokih ponižanj, žalitev in nemirnih trenutkov mi je prinesla nenadoma prebujena ljubezen do čitanja. Prikorjavalkine knjige so se mi zdele silno drage in v strahu, da bi jih stara gospodinja ne sezgala v peči, sem si prizadeval ne misliti na te knjige, pač pa sem jel jemati drobne pestre knjižnice v štacuni, kjer sem vsako jutro kupoval kruh k čaju.

Štacunar je bil zelo zoprni mož, debelih ustnic, poten, z belim, velikim obrazom, s skrofuloznimi brazgotinami in pegami, z belimi očmi in kratkimi okornimi prsti na nabreklih rokah. Njegova štacuna je bila kraj, kjer so se sestajali vsak večer fantiči in lahkomišelnice poestnice; tudi brat mojega gospodarja je zahajal skoraj vsak večer k njemu pit pivo in kvartat. Mene so često pošiljali klicati ga k večerji in večkrat sem videl v tesni sobici za pultom nekoliko prismuknjeno rdečelično štacunarjevo ženo, kako je sedeja na kolenih Viktoruške ali katerega drugega fantička. To očitno štacunarja ni prav nič motilo; hud tudi ni bil, ko so njegovo sestro, ki mu je pomagala v štacuni, krepko objemali cerkveni pevci, vojaki in vsi, kogar je to mikalo. Blaga je bilo v štacuni malo in gospodar je pojasnjeval to tako, da je šele začel trgovino, da še ni vse tako kakor bi moralo biti, čeprav je bil odprl štacuno že jeseni. Gostom in kupovalcem je razkazoval pohujšljive slike, in kdor je hotel je lahko prepisoval od nje nesramne stihe.

Prebral sem puhe knjižice Evstignejeva in plačeval od vsake za branje kopejko; to je bilo drago, a knjižice mi niso nudile nobenega užitka. »Guak ali neomajna zvestoba«, »Francil Venecian«, »Bitka Rusov s Kabardinci ali prelepa mohamedanka, umirajoča na grobu svojega moža« in vsa literatura te vrste mi tudi ni ugajala; često je vzbujala v meni jezo in nejevoljo: zdelo se mi je, da se knjižica norčuje iz mene kakor iz tepca, ko pripoveduje v težkih besedah neverjetne zgodbe.

»Strelci«, »Jurij Miloslavski«, »Skrivnostni menih«, »Japančica, tatarski jahač« in podobne knjige so mi bile bolj všeč — od njih mi je nekaj ostalo, še bolj pa me je mikalo življenje svetnikov, — tu je bilo nekaj resnega, kar je človek verjel, kar me je včasih globoko vznemirjalo. Sam ne vem, zakaj so me spominjali vsi velikomučeniki na »Dobre stvari«, velikomučenice na babuško, prečastiti pa na deda, kadar je bil dobre volje.

Bral sem v drvarnici, kamor sem hodil sekati drva, ali pa na podstrešju, kjer je bilo enako, hladno. Včasih, če me je knjiga zanimala ali če jo je bilo treba čimprej prebrati, sem ponoči vstal in prižgal svečo, toda stara gospodinja, ki je opazila, da se sveče ponoči krčijo, jih je jela meriti s trščico in mere je nekam spravljala.

Če je zjutraj manjkal na sveči vršček ali če sem našel trščico, pa je nisem porabil za podaljšek sveče, je nastal v kuhinji vik in krik in nekdo je Viktoruška ogorčeno zaklical s pogradov:

»Nehajte no že lajat, mamica! To mi že preseda! Seveda, porabil je sveče, ker prebira knjižice, pri štacunarju si jih izposoja, saj vem! Kar poglejte, pri njem na podstrešju so...«

Starka je odhitela na podstrešje, našla neko knjižico in jo raztrgala na drobne koščke.

To me je seveda razjezilo, toda branje me je potem še bolj mikalo. Bilo mi je jasno, da če bi prišel v to hišo svetnik, bi ga začela moj gospodar in gospodinja učiti in predelovati po svojem kopitu; to bi delala od dolgega časa. Če bi nehala obsojati ljudi, kričati in se jim rogati, bi se odvadila govoriti, onemela bi, sama sebe bi ne videla. Da bi človek čutil sebe, mora znati občevati z ljudmi. Moj gospodar in gospodinja pa nista znala občevati z ljudmi drugače, kakor učiteljsko, z obsojanjem, in če bi začel živeti človek prav tako, kakor ona dva — če bi enako mislil in čutil — bi ga vseeno obsojal tudi zato. Bila sta pač taka človeka.

Na vse načine sem si pomagal z zvijačami, da sem lahko bral, stara mi je večkrat knjige raztrgala in sezgala in nenadoma sem imel pri štacunarju strašanski dolg sedem in štirideset kopejk. Zahteval je denar in mi grozil, da bo začel odtrgovati od gospodarjevega denarja, kadar pridem kaj kupit v štacuno.

»Kaj bo tedaj?« me je dražil.

Bil je nezno zoprni in ker je to očitno čutil, me je mučil z različnimi grožnjami in to mu je bilo v posebno naslado; kadar me je zagledal na pragu svoje štacune, se mu je pegasti obraz kar razsiral in sladko me je vprašal:

»No, ali si dolg prinesel?«

»Ne.«

Tega se je ustrašil in obraz se mu je zmrščil.

»Kako da ne? Mar naj te tožim, a? Da ti bodo vse zarubili in te poslali v kolonijo?«

Denarja nisem mogel dobiti nikjer — mojo plačo so dajali dedu, bil sem v škripcih in sam nisem vedel, kaj storiti. Štacunar pa mi je na mojo prošnjo, naj malo počakam s plačilom, pomolil mastno, ko palačinka nabreklo roko, rekoč:

»Poljubi mi roko pa bom počakal!«

Ko pa sem vzel s pulta utež in zamahnil proti njemu, se je umaknil in zakričal:

»No, no nikar, saj se samo šalim!«

Vedel sem, da se ne šali, in zato sem sklenil ukrasti denar, da bi mu vrnil dolg. Zjutraj, ko sem znažil gospodarjevo obleko, je zvenketal v njegovih žepih drobiž in včasih so se trkljali kovanci po tleh. Nekdo se je zadržal kovanec skozi špranjo pod stopnicami v drvarnici; pozabil sem povedati to in spomnil sem se šele čez nekaj dni, ko sem našel dvojčico med drvmi. Ko sem jo izročil gospodarju, mu je žena rekla:

»No, vidiš. Denar je treba prešteti, kadar ga puščáš v žepih.«

Toda gospodar mi je smeje rekel:

»Ne bo ga ukradel, saj vem!«

Zdaj, ko sem sklenil ukrasti denar, sem se spomnil teh besed in njegovega zaupljivega nasmeha in začutil sem, da mi bo težko ukrasti. Večkrat sem vzel iz žepa srebrni drobiž in ga preštel, ne da bi se mogel odločiti, da bi ga vzel. Tri dni sem se mučil s tem, iznenada pa se je uredilo vse kaj hitro in preprosto; gospodar me je nepričakovano vprašal:

»No, Peškov, zakaj pa si postal tako žalosten, kaj si bolan ka-li?«

Odkrito sem mu povedal, kaj me teži in gospodarju se je zmrščil obraz:

»No vidiš, kam privedejo človeka te knjižice!... Tako ali tako ti nakopljejo nesrečo na glavo...«

Dal mi je pol rublja in mi strogo svetoval:

»Le glej, da mi ne črhneš o tem kaj ženi ali materi — orala bi!«

RAZNE ZANIMIVOSTI

Švicarski narodoslovec o Slovencih

Na univerzi v Zürichu je imel univ. prof. Richard Weiss, v študijskem letu 1957-58 vrsto predavanj o slovenski ljudski kulturi. O tej so razpravljali tudi v profesorjevem seminarju. Materijal za predavanja in podrobne študije si je švicarski učenjak izpopolnil z obiski slovenskega ozemlja. Med drugim je s svojimi slušatelji obiskal Spodnjo Štajersko, panonsko-alpske predele Slovenije in slovenski del Koroške.

Slovenski pesniki v italijanski

V Padovi je pri založbi Bino Rebellato izšla zbirka sodobnega jugoslovanskega pesništva. Zbirko je uredil Osvaldo Ramous, ki je izbrana dela tudi prevedel. V njej je zastopanih skupno 55 slovenskih, hrvaških, srbskih in makedonskih pesnikov. O vsakem je urednik spisal kratke življenjske podatke. Sodobno slovensko književnost zastopajo Oton Zupančič, Tone Seliškar, Alojz Gradnik, Vida Taufer, Edvard Kocbek, Mile Klopčič, Božo Vodušek, Matej Bor in Ivan Destovnik-Kajuh. Izbor seveda še zdaleka ni popoln, vendar predstavlja koristen pripomoček italijanskemu občinstvu za boljše umevanje slovenske poezije ter poezije narodov na vzhodni obali Jadrana sploh.

Katera je največja žival vseh časov

Modri kit, morski sesalec, ki še danes živi. Ze davno izumrli dinozavriji, orjaški prakuščarji, so bili zares mogočne živali. Nekateri so bili 30 m dolgi. Toda grenlandski kit jih je prekosil. V Severnem morju so ujeli kite, ki so bili 31 m dolgi in so tehtali čez 90 ton.

Ali pičijo kače le kadar se zvijajo?

Strupena kača je najbolj nevarna v zelo toplem vremenu, posebno če ni piliča že dalj časa. Vendar je strupena kača nevarna v vsaki legi, tudi kadar ni zvija v klopčič.

Ali ima slon res dober spomin?

Takega spomina kot človek sloni seveda nimajo. Vendar je res, da imajo sloni

novi pot, prej ko sem sopil, sem se prekrizal z upom, da bom naletel na srečo, a sreča je bila zame, kakor čas, ki ga nikoli ne uloviš. Zdaj pa jo uberem kar po zlodjevi poti, morda bo peklenšček bolj milostljiv z menoj!«

Ko je Toni to izgovoril je jezno krenil na levo, oziroma po zlodjevi poti. Sedaj je bilo Mihu žal, da sta se sprla. Staro prijateljstvo mu je vzbudilo najdražji čut do svojega nesrečnega tovariša. Rad bi bil še nadalje delil z njim veselje in bridkosti kakor do zdaj, a kaj je hotel, če je prišlo do njunega spora, ni bil sam kriv. Drugače se ni dalo pomagati. Toni je bil trdega srca in njegova jeza je trajala dolgo časa. Miha ga je lepo poznal in zato je menil, da je boljše, če ga pusti pri miru za nekaj časa, saj se bosta že kje zopet združila. Ni mu ostalo drugega, kot da jo je ubral po božji poti. In tako bomo sedaj sledili njemu, Tonija pa pustimo sarega na zlodjevi poti.

Pot, po kateri je krenil Miha, je bila grda, nevarna in naporna. Po njej so bile redke vasi in zaslužili je le toliko, da se je komaj preživljal. Šel je naprej in le naprej. Nekega lepega poletnega dne je priklesal pred zatonom do visokega hriba, katerega so imenovali »hrib čudežev«. Iz vrha je bil krasen razgled na vse strani sveta. Miha je obrnil svoj pogled proti vzhodu. Pod njim se je razprostirala lepa cvetoča dežela z neskončnimi rav-

Tistim, ki preveč govorijo

Zivela sta dva prijatelja. Prvi je bil molčec, drugi pa je venomer brez potrebe govoril in klepetal. Prijatelj ni vedel, kako bi ga ozdravil klepetavosti. Premišljeval je in premišljeval, pa se je nekega dne domislil in povedal klepetavcu tole zgodbo:

— V nekem jezeru ob vzhodu velikega hriba je živala želva. Nekega dne sta prileteli tjakaj dve goski in se seznanili z njo. Naslednjega dne sta zopet prileteli in tako so vse tri postale dobre prijateljice.

Ko se je približala deževna doba, sta goski rekli:

»Draga prijateljica, jutri morava zapustiti ta kraj. Na jugu imava lepo bivalje.

»Zivela sta dva prijatelja. Prvi je bil molčec, drugi pa je venomer brez potrebe govoril in klepetal. Prijatelj ni vedel, kako bi ga ozdravil klepetavosti. Premišljeval je in premišljeval, pa se je nekega dne domislil in povedal klepetavcu tole zgodbo:

— V nekem jezeru ob vzhodu velikega hriba je živala želva. Nekega dne sta prileteli tjakaj dve goski in se seznanili z njo. Naslednjega dne sta zopet prileteli in tako so vse tri postale dobre prijateljice.

Ko se je približala deževna doba, sta goski rekli:

»Draga prijateljica, jutri morava zapustiti ta kraj. Na jugu imava lepo bivalje.

Za kratek čas

Podnajemniško maščevanje

Peter je podnajemnik. Ze dolga leta stanuje v najetem stanovanju. Ker plačuje premalo, se je gospodinji zahotelo višje najemnine. Zato je Petru odpovedala. V treh tednih se mora izseliti in pustiti sobo v stanju, v kakršnem jo je prevzel.

Peter je podnajemnik. Peter je revež in se mora izseliti. Toda pred selitvijo se je sklenil maščevati. In v časopisju izide dan nato velik oglas:

»Tako kupim 300 debelih stenic, ker moram pri izselitvi pustiti sobo v pravem stanju kot sem jo prevzel. Ponudbe na Peter Klobasa, dosedanji podnajemnik pri gospej Frtavčkovi, Dolga pot 18.«

Tomažu se je sanjalo, da mu ponuja dobra soseda devet desetakov. Ves prevzet od velikega daru in v želji, da iztisne iz radodarne sosede še kaj več, prav milo poprosi Tomaža: »Dobra soseda, prislinite še enega, desetega, da bom imel stotak.« Soseda se upira in začeta se pripraviti. Od razburjenja se Tomaž prebudi, odpre oči in vidi, da je spet prazna. Hitro zapre oči in pravi: »Je že dobro, je že dobro, dobra soseda, kar dajte mi onih devet desetakov, saj sem tudi s temi kar zadovoljen.

»Gospod učitelj, ali morem biti kaznovan za nekaj, česar nisem naredil?«

»Ne Ivan, nikakor ne!«

»Prosim, jaz nisem naredil domače naloge!«

»Branko je bil danes na moč priden,« je dejala mamica očetu pri kosilu.

»Zares? To me pa veseli,« je odgovoril oče.

»Vse dopoldne se nista z Mirkom niti prepirala ne tepla.«

»Prav gotovo ne!« se je vmešal Branko. »Saj sva se sinoči sprla in si še nisva dobra.«

še. Ali hočeš tudi ti z nama? Potovanje bo zelo zabavno.«

»Prav rada,« je odvrnila želva, »a nimam peruti.«

»To bova že uredili,« sta rekli goski, »samo če znaš molčati.«

»Molčala bom,« je odgovorila želva, »le vzemite me s seboj.«

Naslednjega dne sta prileteli goski in sta v svojih kljunih držali palico, vsaka na enem koncu.

»Primi palico v sredini z zobmi in ne zini nobene besede, dokler ne prispemo na cilj.«

Želva je storila, kar sta ji goski rekli.

Goski sta se dvignili in odleteli, držeč želvo na palici.

Ko so tako letele nad vasjo, so jih opazili otroci in začeli klicati:

»Glejte želvo v zraku! Glejte gosi z želvo! Ste že zdaj videli kaj podobnega?«

Želva se je razjezila. Ni se mogla premagati in zavpila:

»Zijala, zijalasta!«

Toda v tistem hipu je izpustila tudi palico iz ust. Padla je na tla in se razletela. Prijatelj je končal zgodbo.

Od tedaj je klepetavec pazil na svoje besede in ni nikoli govoril več, kakor je bilo potrebno.

Ali vam je znano da...

— je prvi transformator skonstruiral Francos L. Gaulard za elektriško razstavo v Turinu leta 1884?

— znaša površina vseh oceanov in morij 361 milijonov km²?

— doseže sinji kit do 32 m dolžine in tehta do 100 ton?

— je bil 1842. leta na Uralu izkopan največji kos zlata, ki je tehtal 36 kg in 22 g?

— morski pes nikdar ne miruje, kar pomeni, da nikdar ne spi?

— miši vzdrže desetkrat dalj časa brez hrane kot brez vode?

— oče prve železnice Stephenson George vse do svojega 18. leta ni znal ne pisati ne brati?

— je Roland Garros prvi preletel leta 1913 Sredozemsko morje? To je dosegel 23. septembra, ko je preletel morje na poti iz Francije v Afriko.

— je najdaljša francoska reka Loire dolga 1020 km?

— je ajda bila v XV. stoletju prenesena v Evropo iz Azije, kjer je njena domovina?

— se je 60 tekmovalcev udeležilo leta 1894 prve avtomobilske dirke na cesti Paris-Rouen?

»No, Mihej, ali si že prebral knjigo, ki si jo dobil za božič?«

»Se ne.«

»Zakaj ne?«

»Ker je mama rekla, da si moram najprej umiti roke.«

»Obljubil sem ti kolo, če se boš pridno učil. No, kaj si se naučil doslej?« Sinko hitro odgovori: »Naučil sem se voziti kolo!«

ZIDOR PREDAN:

Zgodba o dveh Rezijanih

Mnogo je pri nas takih ljudi, ki menijo, da je Rezijan vsak brusar, vsak tisti, ki veže razbite zemljene lonce in popravlja stare kotle. Vendar pa ni tako. So ljudje po svetu, ki vežejo lonce in brusijo brivske britve, a niso niti od daleč v sorodu z Rezijani. Pravi Rezijani so tisti, ki se rodijo ob rezijanski Bell in pod visokim Kaninom, kakor sta se rodila naša dva junaka-Rezijana, o katerih vam pripovedujemo v naslednji zgodbi: Toni in Miha, dva neločljiva Rezijana, brusarča ter popravljalca loncev in kotlov, sta prehodila že mnogo sveta s svojima krošnjama na hrbtu. Njihov zaslužek je bil pičel. Kakor nalašč so imele vse gospodinjice po vaseh, po katerih sta hodila, nove lonce. Moškimi so tako rezale brivske britve, da so se kar iskra delale. Le redkokdaj sta toliko zaslužila, da sta se ga mogla pošteno nasrkati v prvi gostilni, ki sta jo našla. Ob takih prilikah jih je kiselost zapustila in sta jo celo ubrano zapela:

»Kdor hoče v Rezijo vas hoditi, ta mora mello za pasom nositi. Tunica ne — Marjeta pa, o ena mlada Rezijanka!«

Po nekem takšnem veselem dogodku sta se naša dva prijatelja hudo sprla. Popila sta ga bila namreč več, kot sta mogla plačati, zato ju je neusmiljeni gostilničar z brcami vrgel na cesto. Zaradi tega pripetljaja sta si Rezijana drug drugemu dajala krivdo, češ, da ga je prvi popil več kot drugi in narobe. Ko sta bila na cesti in zadela vsak svojo krošnjo, je Toni odrezano rekel Mihi: »Celo življenje sva hodila skupaj, zdaj pa sem te sit, prišla je ura ločitve! Po kateri poti greš ti?« ga je vprašal.

»Saj peije samo ena pot iz te vasi. Do prvega križpotja morava še skupaj!« je odvrnil Miha.

Ubrala sta jo po edini poti, ki je peljala za globokim potokom proti svetu, ki je bil za dva Rezijana še neznan. Sla sta molče naprej. Ko sta prišla do prvega križpotja, sta se ustavila. Na tem križpotju sta bili dve poti, ki sta vodile v neznan kraj. Poti pa sta bile znane v deželi pod temi imeni: hudičeva in božja. Zdaj je Miha vprašal Tonija: »No, v katero smer kreneš ti?«

»Celo življenje sem hodil po božjih poteh ali vsaj mislil sem tako. Na vsako

mu je jezik razvozljal. Začel je spraševati ljudi, kaj jih tare v tem božjem rajju, da so tako žalostni. Odgovorili so mu, da je kraljeva hči, najbolj pridna in najlepša princesa na svetu, smrtno bolna, da ni ne zdravil ne zdravnikov, ki bi jo mogli ozdraviti.

Sedaj je bilo Mihi jasno kaj žalosti te dobre ljudi. Začel je z njimi sočustvovati. Govoril jim je, da človek ne sme nikoli obupati, da se bo morda zgodil čudež in bo lepa princesa zopet ozdravila. Ko ni vedel kaj več govoriti, se jim je zahvalil za gostoljubnost in odšel dalje, da bi dobil prenočišče v kakšni kmečki hiši, kot je bil navajen drugje po svetu.

Hodil je in hodil pozno v noč, a nikjer ni mogel najti prenočišča, ker so bile vse hiše zaprte zaradi velike žalosti, ki je zadela prebivalce te dežele. Prišel je celo do kraljeve palače in ker ni vedel, da tu prebiva kralj, je potrkal tudi tu na ta vrata. Dobil je seveda negativen odgovor. Kraljev stražar ga je ostro zavrnil. Kam naj gre spat sedaj, ubogi Miha! Še nikoli ni ostal brez prenočišča, čeprav je bil v bolj revnih in slabih deželah kot je ta. Sicer poletne noči niso mrzle, a je vendar neprijetno, če ostane človek kar tako pod milim nebom. Za kraljevo palačo je stala visoka, košata smreka. Za njo je položil Miha svojo krošnjo in splezal do prvih vej.

Bile so tako debele in košate, da so

Zatirajte bramorje

Bramorja uspešno zatiramo na več načinov. Vsekakor je najcenejši način, da po površinskih rovih v mesecu juniju ali juliju poiščemo navpične rove, po katerih pridemo do gnezd bramorja. Ta gnezda, v katerih so jajčeca ali že mlade žuželke, z lopato dvignemo na površino in jih uničimo.

Uspešneje pa je, da na večjih površinah v primernih razdaljah jeseni izkopljemo globoke (do 70 cm) jame, vanje naložimo svežega gnoja in jih zasujemo. V gnoju se čez zimo nabere veliko škodljivcev, ker jim prija toplota. Januarja pa te jame odkopljemo, škodljivce polovimo in uničimo.

Za uničevanje bramorja pripravljamo tudi strupene vabe z apnenim arzenatom, natrijevim silikofluoridom ali cinkfosfidom. Na 100 kg koruznega zdroba ali pšeničnih otrobov vzamemo 4 do 5 kg omenjenih sredstev in otrobe ali zdrob navlažimo s 25 litri vode in dobro mešamo. Ako pa imamo na razpolago natrijev arzenat, prelijemo otrobe ali zdrob 5% koncentracijo sredstva, tako, da se dobro navlažijo. Tako pripravljene vabe še vlažne trosimo ob večerih po ogroženih površinah. S pripravo vab in ravnanjem z njimi moramo biti previdni, ker so vsa navedena sredstva za pripravo vab močno strupena.

Za uničevanje bramorja trosimo tudi bepein ali bentox prašivo, in sicer 100 do 200 kg na ha ter ga plitvo zaorjemo ali zabranamo. Učinkovitost apnenega dušika je manjša kot pri omenjenih sredstvih.

Kaj bomo delali tale mesec

NA POLJU: Sadimo krompir in posejemo večne in druge detelje. Če smo sejali v vrste lahko uporabljamo pri okopavanju stroje. Ko temperatura preseže 10 stopinj lahko sejemo peso.

V VINOGRADU: Za vinograde nastopi v aprilu mrtva sezona, ako smo vsa vinogradna dela izvršili pravočasno.

SADNO DREVJE: Pri sadnem drevju nimamo mnogo opravka, dokler ne preneha cvetenje. Šele po cvetenju bomo sadna drevesa škropili proti živalskim zajedavcem in proti glivičnim boleznim.

V KLETTI: je zadnji čas za drugo pretakanje vina. Vino moramo pretočiti, še preden trta ozeleni.

V HLEVU: Bomo postopoma pričeli pokladati živini zeleno krmo. Prehod mora biti počasen, da se ne pojavijo pri živini črevesna vnetja in driske.

Zvinoreja

Živinorejci v aprilu

Nujna naloga v živinoreji je, da čim bolj povečamo proizvodnjo. Z ukupno vseh živinorejskih proizvodih je veliko povpraševanje. Na začetku leta naj si vsako gospodarstvo napravi načrt, kako bo pridelalo več krme, zlasti več prav dobre krme.

Če hočemo prirediti veliko goveje živine, moramo pridelati čim več silaže. Zato je treba tudi tu predvideti, koliko in kakšne krme naj bo na razpolago za kisanje. Največ pridelka krme za siliranje da koruza, če jo sejemo kot glavni pridelek, pa tudi če jo sejemo na zgodnjih, dobro zagnjenih strniščih. Zato je že na začetku leta treba določiti, na katerih površinah jo bomo sejali, in si preskrbeti seme, ter pravočasno pripraviti prostor za siliranje.

Z večjimi pridelki krme moramo doseči večjo proizvodnjo mleka, pitanje večjega števila mlade živine in vzrejo večjega števila plemenskih telet in krav. Reja krav je donosna, če dajo na leto po 3000 kg mleka in več.

Živinorejci, ki imajo bolj pičle zaloge krme, naj le-te skrbno uporabljajo in pazijo, da bodo imeli še nekaj sena ali vsaj slame tedaj, ko bodo začeli polagati zeleno krmo ali začeli pasti, da ne bo obolenj pri živini. Morebitno pomanjkanje krme naj ublažijo z nakupom močne krme.

Zlasti spomladi se kaj rade pripete nezgode ali obolenja pri živini zaradi pomanjkanja rudnin in vitaminov. Da bi

»Mentre noi ci attribuiamo coloro che al di là del confine parlano la nostra lingua, conviene che restituiano, per così dire, agli altri Stati coloro che parlano lingua diversa e sono nei nostri confini.«

(Iz govora senatorja Messedaglia v italijanskem parlamentu).

se temu izognili, bi naj redno pokladali živini rudninska krmila. Pomanjkanje vitamina A, ki se najbolj pokaže pri mladi živini in pri pujskih, preprečimo, če jim pokladamo korenčnice, zlasti korenje, pa tudi rumeno koruzo.

Ob sončnem vremenu puščajmo živali na prostu.

Spomladi je treba goveji živini spodrežati parklje, da se ji ne kvarijo noge. Če imajo krave močno spodrežene parklje, dajejo 10 do 20% manj mleka.

V toplejših sončnih dneh moramo tudi prebeliti hleve.

Odgovorni urednik: **Tedoldi Vojmir**
Reg. Videmske sodnije št. 47
Tiska: Tiskarna L. Lucchesi - Gorica

Gnojenje sadovnjakov z mineralnimi gnojili

Ze ob saditvi sadnega drevja moramo sadno drevje oskrbeti z izdatnim gnojenjem. Poleg hlevskega gnoja ali komposta, ki je nujno potreben, in sicer v količini 50—100 kg na jamo, je prav, da tudi gnojimo na zalogo s fosforjem in kalijem. Kalijevega, predvsem pa fosforja gnojila počasi pronicajo v globino, če jih trosimo površinsko. V tem primeru učinkujejo komaj drugo ali tretje leto po gnojenju. Zato jih z gnojenjem na zalogo spravimo v globino korenin. Založno gnojenje najbolj zaleže in trajno deluje, če gnojila pred sajenjem potrosimo po vsej površini in jih zaorjemo 20—40 cm globoko. Trosimo 15—25 q tomaževce moke ali superfosfata in 8 do 10 q kalijeve soli ali kalijevega sulfata, na lahkih in izpranih tleh tudi do 10 q apnenca na 1 ha sadovnjaka. Potrebo po apnu in gnojilih najbolj pokaže analiza zemlje.

Takšno globoko oranje pa se splača le za nasade jagodičja in za intenzivne nasade breskev ter hrušk in jablan na vegetativnih podlagah. Večinoma pa bomo gnojili v drevesne jame tako, da zmešamo z zemljo, ki bo obdajala korenine v globini 20—40 cm, 1,5—2 kg superfosfata ali tomaževce moke in 0,5 do 1 kg kalijeve soli ali kalijevega sulfata ter po potrebi do pol kilograma zmlatega apnenca. Vsako leto do rodnosti gnojimo marca ali aprila jablanam in hruškam v obsegu drevesnega kolobarja (ki naj bo 1—2 m širok) povprečno z 30 do 50 dkg nitromonkala ali amonijevih sulfata, 60 do 100 dkg superfosfata in 60 do 80 dkg kalijeve soli. Breskvam, marelicam, višnjam, češnjam in češpljam trosimo v dobi do rodnosti 1—1,5 kg nitromonkala, 75—125 dkg superfosfata in 50 do 80 dkg kalijeve soli. Ob takšnem rednem gnojenju, obdelavi kolobarjev, škropljenju in pravilni rezi, bodo začela drevesa kmalu roditi. V začet-

ni rodnosti in za doseg srednjih pridelkov bomo gnojili s sedečimi količinami, računano na 1 ha (trosimo po vsej površini): jablanam in hruškam 300—400 kg nitromonkala, 180—240 kg superfosfata, 220—280 kg kalijeve soli. Koščičarjem gnojimo nekoliko več: 350—500 kg nitromonkala, 240 do 360 kg superfosfata, 20—360 kg kalijeve soli. Breskvam gnojimo od vseh največ.

V polni rodnosti nam morajo dati dobro oskrbovani nasadi pečkarjev in ko-

Posneto mleko, sirotka in pinjenec za prehrano živine

Pojno mleko vsebuje vse snovi, ki jih potrebuje mlada žival za rast in razvoj. Dajemo ga samo zelo mladim živalim, ki še niso sposobne izkoriščati druga bolj groba in cenejša krmila.

Posneto mleko se razlikuje od polnega samo po tem, da smo mu odvzeli večino maščobe in s tem tudi v njej tople vitamine A in D. Če je mleko posneto z dobrim posnemalnikom, vsebuje še 0,1 do 0,2% toišče, posneto na roko pa še približno 0,5% toišče. V posnetem mleku ostanje poleg sladkorja še vse beljakovine. Vemo, da živalski organizem prede la beljakovine v krmilih živalskega izvora (mleko, ribja moka, mesna moka), v kvasu in soji skoraj v celoti v beljakovine mesa, m'eka ali jajc. Pravimo, da so beljakovine v teh krmilih polnovredne.

Važno je vedeti, da se beljakovine raznih krmil med seboj dopolnjujejo, zato je vedno bolje, če je v krmnem obroku mešanica različnih vrst krmil. Za odrasle prežvekovalce kakovost beljakovin ni važna, ker delovanje drobnoraznih v vampu omogoča, da izkoristijo tudi manj vredne beljakovine. Vse mlade živali, prašiči pri hitrem pitju in perutnina pa morajo dobiti v obroku vsaj nekaj polnovrednih beljakovin, sicer prireja ni zadovoljiva. S tega stališča moramo oceniti tudi pomembnost beljakovin posnete-ga mleka za našteje vrste živine.

Običajno pričnemo teleta napajati s posnetim mlekom v šestem tednu. Vsak teden zamenjamo 1 liter polnega mleka s posnetim, tako da napajamo teleta v enajstem tednu samo še s posnetim mlekom. Dovolj je, če dodamo na dan 8 litrov posnete-ga in polnega mleka skupaj. Mleko takoj po močiji posnemamo in še toplo damo teletom. Posneto mleko iz mlekarn mora biti pasterizirano ali prekuhan, da teleta ne okužimo s tuberkulozo. Na pol kislo mleko je za vse vrste živine škodljivo in povzroča drisko. Stalno pokladanje trdokislga mleka pa ugodno vpliva na zdravje in prebavo. Seveda pa moramo teletom pokladati po-

ščičarjev najmanj 150, pa tudi 250—300 q sadja na hektar. To pa seveda dosežemo samo z intenzivnim gnojenjem. Tedaj gnojimo jablanam in hruškam 700 do 900 kg nitromonkala, 400 do 500 kg superfosfata in 550 do 600 kg kalijeve soli. Koščičarji, zlasti breskve, so bolj zahtevni. Tem gnojimo 750—1050 kg nitromonkala, 450—660 kg superfosfata in 550—750 kg kalijeve soli.

Na prvi pogled se to zdi mnogo gnojil. Vendar je praksa nekaterih naprednih sadlarskih obratov pokazala, da je le ob uporabi takšnih povprečnih količin možno doseči velike pridelke kvalitetnega sadja.

leg posnete-ga mleka še mešanico močnih krmil (ovseni, koruzni in ječmenov zdrob, pšenični otrobi, lanene pogače). Ne smemo pozabiti tudi na vitaminske dodatke.

Pri pitju prašičev z žitom damo pitancem do 50 kg žive teže po 2 litra, kasneje pa po 3 litre mleka na dan. Če pokladamo tudi mlado deteljo (svežo ali silirano skupaj s krompirjem) lahko količino posnete-ga mleka malo zmanjšamo. Mladim prašičkom začnemo pokladati posneto mleko že v tretjem tednu po 1 del na dan, nato pa vedno več, tako da ob odstavitvi dajemo po pol litra na dan. Po odstavitvi ga pokladamo vsaj po 1 liter na dan in ga dajemo tudi plemenskim prašičem, dokler ne dosežejo 40 kg žive teže.

Nesnim kokošim dajemo posneto mleko predvsem v zimskem času. Poleg zrnja damo 1 liter mleka na 8 kokoši. Zal pa kokoši ne pijejo toliko mleka, če imajo na razpolago dovolj vode. Pri farm-ski reji pride posneto mleko manj v poštev, ker kokošim običajno krmimo kohljetno mešanico krmil.

Pinjenec se po sestavi prav malo razlikuje od posnete-ga mleka. Vsebuje pa nekaj več toišče in malo manj beljakovin. Uporabljamo ga pri živalih z istim uspehom kot posneto mleko. Mlajšim teletom in zelo mladim prašičkom ga navadno ne dajemo, ker lahko povzroči drisko.

Sirotka je ostanek pri sirjenju. Potem ko je mleku odvzela večina beljakovin (kazein) in toišča, je v sirotki ostal še ves sladkor in slaba tretjina beljakovin. Beljakovine v sirotki so polnovredne. Sirotko najboljšo izkoristijo prašiči. Računamo, da zaleže 12 litrov sirotke toliko kot 1 kg ječmena. Če je imamo dovolj na razpolago, jo damo pitancem po volji, popijejo je tudi 15 do 20 litrov. Od same sirotke pa prašiči niso siti, zato pokladamo zraven še nekaj žitnega zdroba otrobov, krompirja in mlade detelje. Sirotko dajemo kot napoj, druge krmo pa v obliki goste kaše. Prav je, da mlekarsko sirotko pred uporabo prekuhamo. Pa-

majo razbite lonce, da bi jim jih popravil, se je nad stražarjem zadržanem hudorazjezil.

»Kaj misliš, da se bojim tistega tvoje-ga rezila,« reče sedaj z dvignjenim glasom, »če bi ga bil vsaj k meni prinesel, bi ti ga nabrusil. Zadnjič ti rečem, pusti me naprej, da ne boš zaradi tega kaznovan od samega kralja. Jaz moram noter, pa konec besedi!«

»Aha, kdo pa si ti človek, da si mi upaš govoriti?« ga vpraša stražar in se posmeje v znak zaničevanja. »Po kaj moraš noter?« ga nadalje vpraša. »To tebi nič mar!« odrezano odgovori Miha. »Bo že kdo notri, ki se bo dalo bolje pogovoriti z njim kot s teboj!«

»Dovolj je bilo šale!« zarenči nadenj stražar. Z močno, železno roko ga prime za prsi, ga osune, brene v zadnjico, da se je ubogi Miha zakotalil čez tri stopnice na tla. Hitro se je pobral, potipal zadaj, popravil kučmo na glavi in s srepim glasom zaupil na stražarja:

»Sveti Jurij v Režiji mi je priča, da mi jo boš drago plačal. Zapomni! Boš, kaj pomeni take opravke z Režijani. Jaz pridem tu, da bi ozdravil kraljevo hči, pa te takole sprejmejo!«

Na te zadnje Mihove besede se je stražar na ves glas zakrohotal.

»Oh, ti capin capinasti, kaj praviš! Ti boš ozdravil kraljevo hči, ko je niso mogli niti najboljši zdravniki na svetu!«

ZA NASE gospodinjie

Petrolej v gospodinjstvu

S petrolejem odstranimo s kovin rjaste madeže. Na krpo zlijemo le toliko petroleja, da jo ovlažimo. Krpo med čiščenjem večkrat premenjamo, posebno pri svetlih in manj umazanih predmetih. Vse predmete moramo nato zbristati s čisto krpo.

S tako pripravljeno krpo lepo očistimo lakiran in baryan pod, svetlo kuhinjsko pohištvo, okenske okvirje, vrata, posebno okrog kljuk. Prav zadovoljni bomo, če s petrolejsko krpo zbrišemo umivalno školjko ali vedro za odpadke.

Vse predmete, ki jih čistimo s petrolejem, pa moramo po čiščenju pustiti na zraku, da se zgubi duh po njem. V ta na-

men odpremo tudi okna. Ker je petrolej zelo vnetljiv, med čiščenjem ne prizigajmo ognja, prav tako ne čistimo predmetov v neposredni bližini goreče peči ali štedilnika.

ZELENI VOLK na kovini je strupen in je lahko zdravju nevaren, če tako posodo uporabljamo za jedi. S kovine ga odstranimo, če držimo zelene dele posode nad plamenom gorečega spirita. Posodo moramo potem skrbno odrgniti s papirjem ali krpo in še dobro pomiti ter hitro posušiti. Manj globoko zajedene prevleke zelene-ga volta odstranimo tudi s sidlom in kisom.

lahko vzdrževale težo enega človeka. Čez vejo je razgrnil volneno plahto, ki jo je vedno nosil za seboj in legel kakor na volneno posteljo. Ker je bil utrujen od dolgega potovanja, je hitro zaspal. Zbudil ga je zvon iz bližnjega kraljevega stolpa, ko je naznanjal tihi noči uro polnoči. Tedaj je zaslišal pod smreko šepet. »Krošnje mi bodo ukradli!« je hitro pomislil. Obrnil se je in pogledal skozi vejevje. Videl je, da se zbraja okrog smreke čudne prikazni. Pomislil je na oči in lepše pogledal. Ugotovil je, da so ženske, a neke čudne ženske. Polno jih je okrog smreke in še druge so prihajale. Vsaka, ko je prišla, je pozdravila in se rokavala s tistimi, ki so bile že tu. Zadnja je prihajala na zlato, rogatom kozlu. Bila je grda, z dolgimi belimi lasmi in do-glim nosom. Iz oči in ust se ji je kadil zelen dim. Videti je bilo, da je po oblasti najvišja od vseh ostalih. To se je dalo sklepati tudi iz tega, da so se ji vse s spoštovanjem poklonile. Kakor je Miha hitro potem zvedel, so bile to čaravnice iz bližnjih gozdov s svojo predstojnico v krogu. Imele so sestane in predmet tega sestanka je bil: bolezen lepe princeze. Ko je predstojnica razjahala raz kozla, so se postavile še v tesnejši krog. Ona je počepnila in začela govoriti z divjim, grčavim glasom: »Stare in mlade čaravnice naših lepih gozdov! Vsem vam je znano, zakaj sem vas nočoj tu sklicala.

Navadni ljudje nam pravijo, da smo hudobne, da želimo in delamo škodo človeštvu in ker nas človeštvo sovraži, mi vrnemo milo za drago. Kraljeva hči, ki jo imenujejo najlepšo princeso na svetu, je smrtno bolna. Ničve več je ne more ozdraviti. Ker ve veste skrivnost njene bolezni in skrivnost zdravila, sem se zbala, da jima kakšna izmed vas prijateljica med navadnimi ljudmi te dežele in mu razodela skrivnost, da bi princezo ozdravil. Vse veste namreč, da je dovolj, če bi jo okopali v konjski slinavici, pa bi takoj ozdravela. Tega ne sme nihče vedeti izmed navadnih ljudi te dežele! Princeza mora umreti, ker sem ji jaz tako usodila, ker sem jo jaz sama uročila. Če bo princeza ozdravela, bo kriva kakšna izmed vas. Zavedajte se torej, da bo dobila vsaka izdajalka zaslužen kaznen. S tem je končan naš sestanek. Povedala sem vam, kar sem vam imela povedati. Sedaj pogledite vse naokrog, če nas je morda kdo poslušal. Če koga do-bite, kar na mestu ga raztrgajte!« Ko je izgovorila te zadnje besede, je obilil Miha mrzel pot. Bal se je, da je izgubljen Takšnega strahu ni bil še doživel svoje žive dni. Čaravnice so prebrakale vse naokrog, a niso našle nikogar. Na smreko pa niso niti pogledale. »Čudno, da niso opazile krošnje,« si je rekel Miha, ko je bil že izven nevarnosti. Ko so sporočile čaravnice svoji predstojnici, da niso na-

šle nikogar, so ji pomagale na zlatega kozla, se ji poklonile in šle vsaka po svoji, kakor so prišle. Za predstojnico, ki je jahala dragocenega kozla, se je kar pokadilo, kakor da bi jo bil kdo izstrelil iz topa. Miha ni več zatisnil oči. Še nikoli ni tako težko pričakoval belega dne. Mislil je na srečo, na plačilo, ki ga čaka, ko bo ozdravil kraljevo hči. Samo on je poznal med navadnimi ljudmi skrivnost bolezni in učinkovito zdravilo proti njej. Ko se je začelo svitati, je splezel s smreke, se obrnil in se napolil v kraljevo palačo. Ko je prišel pred glavna vrata, ga je ustavila straža.

»Kaj iščeš tod, že sinoči si nas nadlegoval, mar hočeš končati v ječo!« mu ostro reče stražar.

»Ta pa se razlikuje od prebivalcev te dežele, ne pozna prijaznosti,« je pomislil Miha. Ojunačil se je in stopil naprej rekoč stražarju:

»Proč se mi poberi, jaz moram noter!«

»Oho, kako pa govoriš. Predrzen možiček si! Ali ne veš kje si, ali ne veš, da je tu kraljeva palača?«

»Vem in prav zato moram noter!« je odgovoril Miha in hotel naprej, a nepustljivi stražar mu je naperil sulico na prsi rekoč: »Ako napraviš še en korak naprej, te na mestu prebodem!«

Miha, ki je mislil, da gre lahko v kraljevo palačo, kakor v kakšno navadno kmečko hišo, ko prosil gospodinjie, če i-

Stražar se je držal za trebuh in se kar naprej smejal, dokler ni zaslišal za hrbtom strogi, a njemu znani glas.

»Kaj se režiš? Ali se to spodobijo, ko kraljeva hčerka umira?«

Stražar trkne skupaj s petami in se zravna kakor električni drog, kajti za njim je bil sam kralj v dragoceni, bleščeči se obleki.

Sedaj se je Miha zarezal in rekel: »Sem vedel, sem vedel, da je kaj malo priča s tem človekom. Obrnil se je k stražarju, mu pokazal črni jezik in mu dejal: »Prav, prav ti je! Kaj si mislil, kdo da si. Si se obnašal z menoj, kakor da bi bil sam kralj.«

»Kdo pa je ta? Kaj hoče? Vpraša kralj stražarja s strogim službenim glasom. »Vaše veličanstvo,« odgovori stražar s tresočim, boječim se glasom, »ta človek mi že pol ure tu nadleguje. S silo hoče stopiti v palačo in ko mi je rekel, da bo ozdravel hčerko njegovega Veličanstva, sem se mu moral mspojevati.«

Kralj sumljivo pogleda Režijana, ta pa sam ne ve, kako bi se držal? Hotel je nekaj spregovoriti, a beseda mu ni šla iz grla. V zadregi se je prislino posmejal in pokazal kralju svoje od tobaka portumenele zobe. Naposled se je le ojunačil in rekel: »Spoštovani gospod, kar vam je povedal Vaš malopridni stražar, je res. Jaz morem in hočem ozdraviti Vašo mlado in zalo hčerko.« (Nadaljevanje sledi)